



## RECULL DE PREMSA

# Presentació del segon volum de la «Història de l'Institut d'Estudis Catalans»

**5 de març del 2007**

[Consulta El Butlletí de l'IEC](#)

## internacional / cultura

Ve de la pàgina anterior

fidel Jean-Louis Debré president del Consell Constitucional i ha col·locat els seus íntims col·laboradors en ambaixades o en càrrecs que depenen de la seva lliure designació.

Entre els estratagemes de Chirac, Mitterrand incloïa la mentida. «**Amb mi ha sigut un primer ministre consciencios, però com m'havia arribat a mentir! Encara em pregunto si se n'adonava realment, però em diuen que mentia de la mateixa manera als seus propis amics polítics**», reflexionava.

Chirac va fer el salt a la presidència recolzat en la detència de la *fractura social*, però cinc mesos després anunciava la tornada a l'ortodòxia del rigor econòmic. Els estudiants van respondre amb la vaga més llarga des del Maig del 68 i, al novembre, la reforma de la Seguretat Social paralitzava el país durant un mes, una crisi que, al final, va arrossegar el primer ministre, Alain Juppé. Dos anys després, Chirac va cometre un dels errors més importants de la seva carrera: va dissoldre l'Assemblea, en la qual tenia una àmplia majoria, la dreta va perdre les eleccions i va haver de cohabitar

## La fractura social, com demostra la rebel·lió dels suburbis del 2005, va augmentar

cinc anys amb els socialistes.

En el seu segon mandat, es va proposar tres objectius –seguretat viària, lluita contra el càncer i ajuda als discapacitats– que ha complert, però el seu nom no perdurará per cap gran reforma. La fractura social, com demostra la rebel·lió dels suburbis de la tardor del 2005, s'ha obert més, l'economia no creix, l'atur no baixa, el deute públic s'ha doblat, el dèficit comercial arriba als 30.000 milions i la població s'ha empobrit.

A Chirac se li reconeixerà la seva defensa dels valors republicans, sobretot la laïcitat, la seva oposició al racisme i a l'extrema dreta –malgrat la seva frase sobre el «**soroll i l'olor dels immigrants**» i la «**sobredosi d'estrangers**» del 1991–, i l'acceptació de la responsabilitat de França en els crims contra els jueus i en els estralls de la colonització. També es recordarà la seva oposició a la guerra de l'Iraq, que contrasta, en política exterior, amb el seu fracàs en el referèndum del 2005 sobre la Constitució europea, amb un triomf del no que ha paralytitzat Europa.

Contradictori fins al final, el succeeix com a candidat de la dreta Sarkozy, al qual recolzarà amb la boca petita. I, com tot president que es prei, deixa com a herència cultural el Museu del Quai Branly, dedicat a les arts d'Àfrica, Amèrica, Àsia i Oceania, una passió personal que també reflecteix un dels plecs de la seva personalitat política. Digne d'elogi si no fos perquè, a l'arribar a l'Elisi, va prometre que trencaria la tradició dels seus antecessors d'apadrinar una gran obra pública. ≡

# Les catacumbes de la cultura catalana

L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS VA PASSAR ENTRE 1942 I 1988 DE LA CLANDESTINITAT A LA NORMALITAT.

ERNEST ALÓS  
BARCELONA

**D**esqualificat a la premsa com «**ce-nacle de poble**», considerat per Ferran Valls i Taberner un ens «**extingit**» que havia de ser reabsorbit per la Diputació, destinat a ser substituït per un Institut Español de Estudios Mediterráneos concebut per Ramón Serrano Suñer, amb part dels seus membres a l'exili, desposseït de la seva seu de la Casa de Convalescència... Aquesta era la dura realitat de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC) a l'acabar la guerra civil, i així conclouia el primer tom de la història oficial de la institució d'Albert Balcells i Enric Pujol, publicada fa cinc anys. La supervivència de l'IEC, la seva reconstrucció des d'una «**pública clandestinitat**» ja el 1942 i la lenta recuperació de la normalitat fins a la seva reforma el 1988 és l'objecte del segon volum, en el qual s'ha incorporat com a coautor Santiago Izquierdo i que acaba de ser publicat amb motiu del centenari de la institució.

## Tertúlia de supervivents

El 15 de maig de 1942 se celebra la primera reunió de l'IEC després de la guerra: Josep Puig i Cadafalch, Josep Maria López-Picó, Eduard Fontserè i Ramon Aramon. Els plens de l'Institut que tenen lloc en els anys següents són reunions de 10 a 14 prohoms en domicilis particulars. «**Tertúlia de supervivents a casa del senyor Puig i Cadafalch. Respecte i tristesa d'una continuïtat que ja no és sinó un miratge d'una il·lusió**», anota López-Picó en el seu dietari.

Però aquest gest testimonial té molt valor. «**Fan una cosa que semblava impossible. No es nomenen suplents per als membres que estan a l'exili i s'hi incorporen persones que es mantenen en institucions públiques i altres que estan depurades i totalment penjades. I a partir del 1947 –afegeix Albert Balcells– comencen a publicar eludint la censura, mantenen la relació amb la Unió Acadèmica Internacional i tornen a celebrar les fes-**



►► **Prohoms** ► Festa de Sant Jordi del 1952 a casa de Josep Puig i Cadafalch: d'esquerra a dreta, Puig i Cadafalch, Carles Riba, Eduard Fontserè, Ramon Aramon i Josep M. de Sagarra.

tes anuals de Sant Jordi». Trobades d'etiqueta a domicilis particulars «**que són un acte d'autoestima per part d'unes persones que compten amb uns mitjans patèticament insuficients**» i que serveixen per reconèixer els mecenes que mantenen la precària activitat desenvolupada a l'Institut, que compta amb un pis minúscul a la Gran Via on treballa el secretari general perpetu Ramon Aramon i reedita l'any 1954 el *Diccionari General de Fabra*, però amb prou feines avança en la redacció del *Diccionari de l'Institut*.

L'IEC no juga a la clandestinitat –i això provoca suspicacies de l'exili, i porta Josep Carner a temer que el sistema l'absorbeixi com a simulacre d'una falsa normalitat de la cultura catalana– ni entra en el joc del règim, cosa que obstaculitza el seu reconeixement oficial. «**La història de l'Institut en aquest període és la de la supervivència**

**del catalanisme cultural sota el franquisme, sense col·laboració però adaptant-se per usar totes les escletxes possibles**», resumeix Balcells.

La supervivència de l'IEC en la més dura postguerra, en ple «**assaig del genocidi cultural**», té una primera raó jurídica. No es tractava d'una institució emanada de la legalitat republicana, cosa que hauria suposat la seva extinció immediata, ja que va ser fundada per la Diputació de Barcelona el 1907, i no va ser mai prohibida oficialment.

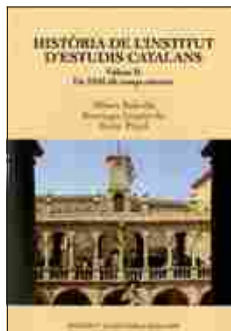
Però al mateix temps, «**la presència al si de l'Institut d'exiliats va ser decisiva perquè no s'arribés a l'autorització de les seves activitats**», assenyalava el coautor del llibre Enric Pujol.

La història de Balcells, Izquierdo i

Pujol dedica diverses pàgines, amb correspondència poc coneguda, al traumàtic procés de ruptura de Joan Coromines, el successor natural de Pompeu Fabra, amb l'IEC. En el procés de debat de les modificacions que s'havien d'introduir en la reedició del *Diccionari General de Pompeu Fabra*, la inclusió de dues entrades –*pendre* i *viuda*–, que havien estat rebutjades per Aramon, van assolir un valor simbòlic. Especialment *viuda*, l'acceptació de la qual al costat de la

## El catalanisme cultural es va adaptar sense col·laborar, diu Albert Balcells

forma *viuda* s'havia convertit per a Coromines en «**el test, l'experiència decisiva**» que determinaria la seva «**actitud futura dins de l'Institut**». *Viuda* no hi va entrar i el diccionari va ser publicat l'any 1954 amb els pròlegs de Carles Riba i Aramon, en el qual citava molt cap al final Coromines. «**A la cua d'un paràgraf on s'esmenten en primer lloc tres correctors de proves, m'anomena**





**MOMENTS.** A dalt, Ramon Aramon el 1947, al pis de Gran Via seu de l'IEC des de 1942. A sota, festa de l'IEC a casa de Lluís Bonet i Garí, el 1947. D'esquerra a dreta, Riba, Puig i Cadafalch, Aramon, Serra i Ràfols, Albert, Boyé, Soldevila i Carreras. A la dreta, Maragall inaugura els jardins el 1988.

mi com a assessor de la seva altíssima tasca», escriu en una carta a Lluís Nicolau d'Oliver. «És com si m'haguessin expulsat automàticament de la Filològica», afegeix.

Balcells, no obstant, recorda que aquestes disputes són anècdotes que emmascaren l'autèntic conflicte, que acaba 10 anys després amb la victòria d'Aramon i la decisió de Coromines d'«acabar el diccionari etimològic i l'Onomasticon fora de l'institut, perquè no creia que fos viable que l'IEC acabés el *Diccionari*». Coromines, que amb les seves etades semestrals a Catalunya durant les vacances de la seva càtedra de Chicago no podia seguir el dia a dia de la secció Filològica, es considerava «el successor de Fabra, amb dret a un vot de qualitat». Aramon, que disposava de menys credencials acadèmiques, garantia la continuïtat de la institució amb la seva dedicació gairebé exclusiva. «Com sempre no hi ha un culpable, no crec que se'n pugui dir que vam prendre partit per Coromines, amb qui era difícil col·laborar, però evidentment s'ha de lamentar que un home amb la seva capacitat hagués de realitzar la seva obra fora de l'Institut», resumeix Balcells.

L'etapa de pura resistència testimonial comença a donar pas el 1962, gràcies al suport d'Òmnium

**ELS INFORMES**

**INTENTS D'ASSIMILACIÓ**

Als anys 40, un informe de la Diputació de Barcelona sense data ni firma –atribuïble potser a un expulsat de l'IEC– desaconsellava la supressió de l'Institut «seria esgrimida com atemptatòria al desenvolupament cultural de la regió» i recomanava que l'ens provincial exercís els seus drets estatutaris nomenant persones «sense contacte o simpatia amb els elements catalanistes» fins arribar a comptar amb «11 addictes» que apossessin la incorporació al CSIC.

El 1962, Martí de Riquer exposava raons semblants al Consell Nacional del Moviment: «L'Estat sembla fingir que ignora l'existència de l'Institut i l'Institut actua com si l'Estat no existís. Així que van començar a reprendre's les activitats de l'Institut, hi hauria hagut la possibilitat de tallar-les d'arrel i aniquilar-les; però després de tants anys de clandestinitat tolerada, això és totalment impossible. [...] Actualment, una extirpació de

l'Institut seria un fet tan *dictatorial* i sonat, tant a Catalunya com als ambients culturals d'Espanya i de l'estranger, que no és de cap manera recomanable. [...] Em sembla que la conjuntura és bona per intentar una solució definitiva». La seva proposta és la següent: «Es tractaria de mantenir en vigor la carta fundacional de l'Institut d'Estudis Catalans, que en fa una dependència de la Diputació Provincial de Barcelona, i al president d'aquesta, president nat d'aquell [...] Una vegada tornat a enquadrar l'Institut a la Diputació Provincial, aquesta s'encarregaria de centrar-lo exclusivament en tasques erudites i de treure-li matís polític». Riquer aconsellava la tolerància en lloc de la repressió: «Sagarra ha estat una excel·lent carta de l'Estat contra el catalanisme, el qual el que vol és precisament el contrari, és a dir, intel·lectuals perseguïts, i hauria preferit mil vegades un Sagarra empresonat o fins i tot afusellat per poder tenir un màrtir a l'estil de García Lorca».

Cultural, que ofereix la seu del Palau Dalmases, a una lenta recerca de la normalitat acadèmica i també pública, amb contactes freqüents amb la Diputació de Müller i Samaranch i que té un sorprenent remat abans de la restauració de la democràcia. El mes en què les Corts franquistes aproven el referèndum de la reforma, novembre del 1976, un reial decret reconeix l'IEC com «una corporació acadèmica i científica amb un àmbit d'actuació que s'estendrà en terres de llengua i cultura catalana». Salvador Giner, actual president, dubta que els redactors de la disposició fossin conscients de les conseqüències.

El 1977 l'IEC recupera la seva seu, que no es pot inaugurar fins al 1982.

Però la transició es fa «llarga i difícil», segons Balcells, que opina que seria exagerat culpar únicament l'ègida d'Aramon de l'anquilosament de la institució enfront de les demandes de renovació impulsades des de les més dinàmiques seccions i societats filials de l'àrea de ciències. «La societat civil demanava molt més a l'Institut, la Diputació

deixa de subvencionar-lo i la Generalitat no confia en la seva capacitat d'actualització i té com a prioritat les necessitats de la universitat i l'ensenyament secundari», resumeix. El 1987-1988, la virtual suspensió de pagaments de l'IEC i la pèrdua de la majoria dels resistents a la reforma condueixen en paral·lel a la firma del conveni de col·laboració amb la Generalitat i a la reforma dels estatuts, en els quals s'amplia el nombre de membres i s'estableix

que tots els càrrecs seran temporals i electius, amb la qual cosa acaba el període estudiant i comença l'actual etapa de l'IEC. Encara que les reticències dels Governadors de Pujol cap a l'Institut van trigar a dissoldre's. Si el primer executiu de CIU ja

emet l'any 1980 un decret en el qual estableix que l'Administració seguirà les normes lingüístiques que dicti l'Institut, el reconeixement per llei de la seva autoritat normativa no arriba fins al 1991. I no arriba a estendre's al seu reconeixement en les altres àrees del saber en les quals l'IEC actua com l'acadèmia nacional catalana. ≡



## L'Institut d'Estudis Catalans durant el franquisme

S'ha publicat el segons volum de la història del **IEC**, que abasta del 1942 al 1989

Dins els actes de commemoració del centenari de la creació del IEC, s'ha presentat el segon volum de la 'Història de **L'Institut d'Estudis Catalans**', que va del 1942 fins als temps recents. L'obra l'ha dirigit l'historiador Albert Balcells, que l'ha elaborat juntament amb Santiago Izquierdo i Enric Pujol. Són cinc-centes pàgines que inclouen fotografies, diversos apèndix amb informació complementària, i un índex onomàstic.

L'obra ha estat co-editada pel **IEC** i l'editorial Afers de València. El volum abasta tres etapes: la primera, des de la represa després de la guerra del 1936-39 fins principis dels anys seixanta, anomenada 'Els primers decennis sota el franquisme'; la segona, que va del 1962 al 1977, 'Quinze anys a la recerca de la normalitat'; i la tercera, que arriba fins al 1989, 'Vers la normalitat en democràcia i autonomia'.

Albert Balcells ha destacat com a moments decisius d'aquest període: 'La refundació, el 1942, a la clandestinitat; el mecenatge insuficient però decisiu de l'Agrupació Cultural Minerva; la recuperació de les publicacions i els premis, el 1947; la protecció d'Òmnium Cultural des del 1962; la reforma dels Estatuts i la nova Secció de Filosofia i Ciències Socials, el 1968; el decret de reconeixement oficial al BOE, el novembre del 1976, juntament amb la recuperació de la Casa de Convalescència, el juliol del 1977; l'ampliació amb la figura dels membres agregats, a partir del 1978; la reforma dels Estatuts i l'increment de la subvenció de la Generalitat, del 1988-1989; la publicació del DIEC, el 1995, i la rehabilitació i ampliació dels locals a finals de segle.

En relació als temes prioritzats, Balcells ha explicat: 'Un cop estructurats els períodes històrics tenint en compte els esdeveniments que significaven una nova etapa, els

diferents apartats segueixen els diversos grans temes: relacions amb les autoritats polítiques, finançament, relacions exteriors, evolució del conjunt i de cada una de les seccions del **IEC** amb les publicacions i les societats filials. L'historiador selecciona els fets transcendents de cada moment, d'acord amb el fil conductor que té fins al present, però també en relació amb les opcions descartades o frustrades però que també eren possibles'.

Durant la presentació del llibre el dia 5 de març, el romanista Josep Massot, de la Secció Històrico-Arqueològica va recordar: 'Els autors han pogut comptar amb una paperassa considerable conservada a l'Arxiu de l'Institut, malgrat les maltempsades que no han afavorit gens la conservació íntegra de totes les actes ni de tota la correspondència generada al llarg dels anys —i menys encara de la documentació de tipus administratiu—, i, d'una manera especial, han pogut fer servir tot un conjunt de memòries de les tasques realitzades per l'Institut, en algun cas inèdites, com les dels cursos 1941-1942, 1942-1943 i 1945-1946, que publiquen íntegrament en un apèndix. D'altra banda, han utilitzat important informació procedent d'altres conductes, com ara de Miquel Coll i Alentorn —estudiat abans monogràficament per Albert Balcells—, de Ferran Soldevila —estudiat igualment amb molt de detall per Enric Pujol—, de Ramon d'Abadal —objecte d'una tesi important de Francesc Vilanova— i, d'una manera molt especial, de Joan Coromines, que, pel fet de viure exiliat o allunyat de Catalunya, deixà una extensa correspondència, en part publicada i en part inèdita, d'un interès extraordinari per al coneixement de múltiples aspectes de la vida de l'Institut (recordem que entre els seus corresponents hi ha Pompeu Fabra, Carles Riba, Lluís Nicolau d'Olwer, Josep M. de Casacuberta, Pere Bohigas, Francesc de B. Moll, Manuel Sanchis Guarner...).

Massot va destacar la primera etapa per sobre de les altres: 'Ramon Aramon i Serra va acumular un poder que mai no havia tingut ningú més a l'Institut, atès que per la força de les circumstàncies va haver d'exercir els càrrecs de secretari general perpetu —amb un president com Puig i

Cadafalch, ja gran i que no intervenia directament en els afers de cada dia (...)' . I també: 'Aquest primer capítol, que sovint es llegeix gairebé com una novel·la policíaca, és ple de sorpreses i de novetats. M'hi ha interessat d'una manera especial la referència que fan els autors a les excel·lents relacions entre l'Institut d'Estudis Catalans i la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona, que alguns historiadors de relleu han considerat —sense prou coneixement de causa— un cau de franquisme'.

Oriol Casassas, metge, pediatra i especialitzat en sociomedicina, va destacar la segona etapa, de la qual va dir: 'Describeix una circumstància ben diferent de la del primer: el règim, especialment per la conveniència d'aparèixer als ulls de l'exterior menys dictatorial, ha hagut d'anar cedint una parcel·la darrere l'altra, i l'Institut, sense haver assolit la normalitat, és una institució que—com qui diu— ja no viu a la defensiva. Ha augmentat el nombre de membres; les publicacions mantenen un ritme creixent; una rere l'altra, les societats filials recobren llur activitat, i en són creades de noves; el mecenatge d'Òmnium Cultural fa que les possibilitats es multipliquin; fins que, cap al final del període, la mort del dictador obrí clarament l'horitzó — això sí, laboriosament— cap al reconeixement oficial. I, com a coda d'aquest segon moviment, el Reial decret del 1976, un decret que reconeix que «l'àmbit d'actuació del Institut s'estendrà a les terres de llengua i cultura catalanes»'.

En la presentació també hi va intervenir el pedagog Josep González-Agàpito, que va destacar de la tercera etapa (1978-1989): 'Si la història, i especialment la més immediata, és una de les claus per a entendre el present, jo convidaria a llegir, a estudiar, l'anàlisi que conté el llibre sobre la transformació de l'Institut des del 1978, a mesura que es restableix la democràcia. Són uns anys decisius per a redefinir l'Institut en la nova etapa que s'enceta, i és una època clau per a la conformació de la nostra institució a la nova realitat política, social i cultural. En aquesta part es podria recórrer més sovint al testimoniatge i les vivències dels membres que contribuïren a aquest procés, no sempre

fàcil, des de diversos àmbits. I també d'altres agents del camp de la política, l'economia i la cultura'.

El primer volum de la història del IEC es va publicar l'any 2002. Cobria des de l'any de la fundació, 1907, fins el 1942. La direcció de l'obra també va ser a càrrec d'Albert Balcells, redactada conjuntament amb Enric Pujol, i publicada per el **IEC** i l'editorial Afers.

Balcells ja ha manifestat la necessitat de començar a elaborar un tercer volum: 'El període posterior al 1989 és tractat en la cloenda de manera massa sintètica, i amb més opinió que informació. Caldrà esperar tenir una mica més de perspectiva històrica per a distingir allò que té transcendència d'allò que només és anecdòtic. Serà una grossa feina, perquè la documentació es decuplica, i la complexitat de la institució, que s'amplia constantment, no la facilitarà. Encara no ha arribat el moment de posar-s'hi. Ja arribarà'.



# Aramon, el catalitzador de l'IEC

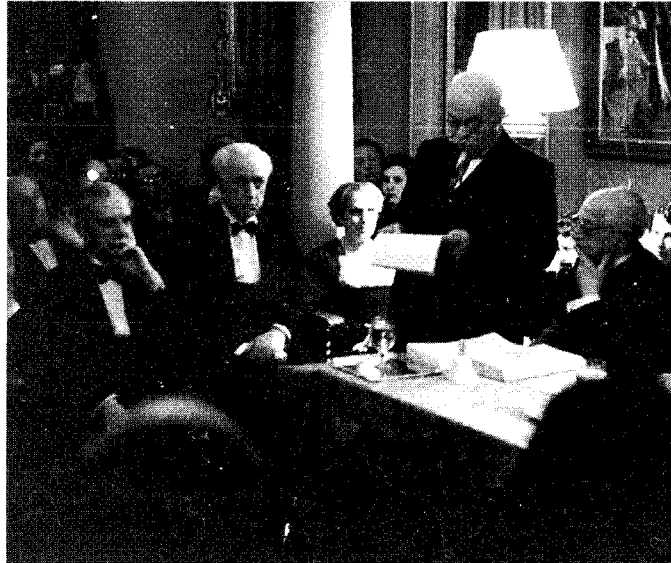
El segon volum de la història de l'Institut d'Estudis Catalans inclou des del 1942 fins al 1989

A. VIVES / Barcelona  
 ● «Catalunya no agrairà prou a Ramon Aramon la seva tasca generosa i exemplar i la seva fermesa.» Josep Benet reconeixia, així, l'esforç del llavors secretari general de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC) en la concessió a l'entitat del premi Jaume I, era el 30 de maig del 1980. Oriol Casassas, membre de l'IEC, va recurar les paraules de Benet en la presentació del segon volum de la *Història de l'Institut d'Estudis Catalans. De 1942 als temps recents*, dels historiadors Albert Balcells, expresident de la Secció Històrico-Arqueològica de l'IEC, Santiago Izquierdo i Enric Pujol, per subratllar el paper decisiu que va jugar Aramon. «Ell en fou el catalitzador», un dels principals impulsors de la reactivació de l'Institut en els moments més difícils de la postguerra.

L'obra, coeditada per l'IEC i l'Editorial Afers, de València, reprèn el fil on el va deixar el primer volum, publicat el desembre del 2002. Retorna a la refundació de l'IEC, «el maig del 1942, a casa de Josep Puig i Cadafalch per aquell grapat de membres supervivents que no havien estat obligats a exiliar-se» —en paraules de Balcells— i es clou amb la publicació dels estatuts i el reglament del 1989, amb els quals tots els càrrecs van passar a ser temporals, a més d'electius, i es van restringir a dos mandats consecutius.

## El franquisme

Durant els primers temps del franquisme, que van ser els del genocidi cultural i polític de Catalunya, l'IEC va haver d'adaptar-se als nous vents. Va perdre el caràcter públic i la principal font de finançament; a més, es va veure forçada a actuar a una constant semiclandestinitat i a fer front a diferents mesures repressives i a les successives amenaces de la proscripció. Els historiadors incideixen en el paper crucial que va exercir Benèfica Minerva, a més de citar altres mecenatges particulars com ara el de Francesc Cambó i Rafael Patxot. «La Minerva va aconseguir durant vint-i-quatre anys mantenir l'Institut i l'alta cultura



Fotografia de la festa anual de Sant Jordi l'any 1953 a casa de Puig i Cadafalch (dalt) i de la firma, al Palau de la Generalitat, del conveni amb l'IEC l'any 1988. / ARXIU IEC

catalana amb uns recursos mínims imprescindibles. D'aquesta manera, permeté a la cultura catalana tenir una credencial d'existència de cara a la resta del món i de la mateixa Catalunya.» Durant els anys seixanta, el patrocini va agafar més relleu gràcies a Òmnium Cultural. De totes maneres, l'Institut no va superar la inestabilitat econòmica fins que es va firmar, el 1988 (vegeu fotografia inferior), un conveni amb la Generalitat de Catalunya.

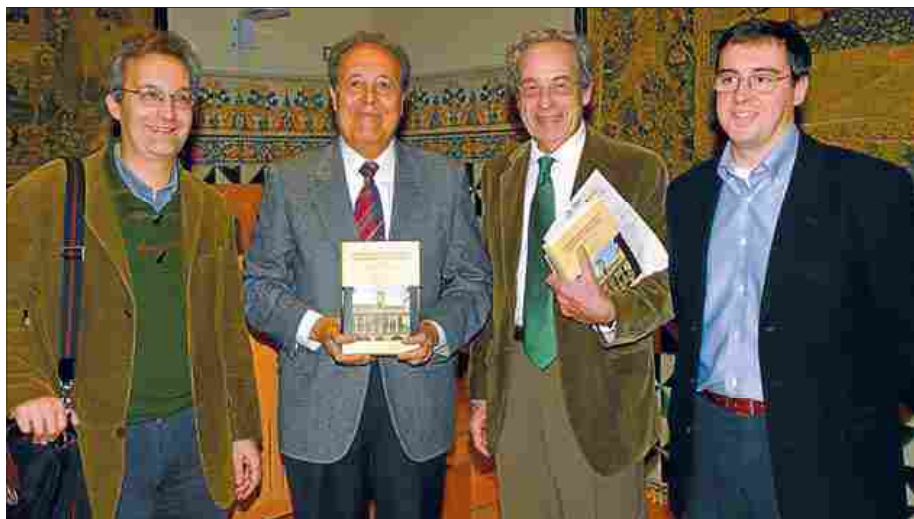
## La censura

Balcells, Izquierdo i Pujols també expliquen en la *Història de l'Institut d'Estudis Catalans* els moviments que va fer Aramon per eludir la censura presentant, per exemple al censor Pardo, una carta es-

crita pel benedictí català Anselm Albareda, prefecte de la Biblioteca Vaticana des del 1939 perquè retornassin els exemplars sequestrats del *Diplomatari de l'Orient Català*. I narren els diferents intents del secretari general per aconseguir-ne el permís d'edició legal. «La censura de seguida s'adonà que concedir el permís equivalia a reconèixer indirectament l'Institut com a corporació acadèmica, amb els mateixos drets que les altres i, per tant, amb l'exempció d'haver de presentar les publicacions a la censura.» Malgrat els continus entrebancs, «ni Aramon ni l'Institut no es deixaren intimidar i les publicacions no s'aturaren». Durant aquest període van publicar gairebé dos centenars de volums.

L'obra, que s'estructura en tres etapes ben diferenciades, també esmenta altres iniciatives remarcables com ara les passes que es van fer des de l'IEC per restablir les relacions internacionals i aconseguir reincorporar-se, el 1950, a l'assemblea anual de la Unió Acadèmica Internacional. Així mateix, recull la recuperació de les festes anuals de l'Institut i la publicació de la segona edició del *Diccionari general de la llengua catalana*, de Pompeu Fabra, l'any 1954. La segona etapa fa esment a una altra iniciativa interessant per al país, l'edició de la *Gran enciclopèdia catalana*, a partir del 1968. I en la tercera, que s'estén fins al 1989, els autors entren dins un període que «ja no és història, sinó actualitat viva!»





Enric Pujol, Albert Balcells, Salvador Giner i Santiago Izquierdo a la seu de l'Institut d'Estudis Catalans ■ MONTSE CATALAN / IEC

El segon volum sobre la trajectòria de l'Institut d'Estudis Catalans abraça el període de 1942 fins a l'actualitat

# L'IEC completa la seva història

**Albert Botran**  
BARCELONA

Ramon d'Alòs-Moner va morir el 1939. El que havia estat secretari de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC) durant la guerra va patir un infart en marxar de casa de Ferran Valls i Taberner, a qui havia visitat per parlar del futur de la institució. Sembla que el futur tan negre que li va presentar l'exlligaire passat al franquisme el va deixar tocat i enfonsat. El nou règim posaria les coses molt difícils a tota manifestació de cultura catalana.

Aquest era un dels episodis que s'explicaven a les darreres pàgines del primer volum de la *Història de l'Institut d'Estudis Catalans*. Ara, quatre anys des-

prés, apareix el segon volum, que reprèn la història en aquesta difícil conjuntura dels inicis del franquisme. El llibre l'han escrit els historiadors Albert Balcells, Santiago Izquierdo i Enric Pujol, i dilluns va ser presentat a la seu de l'IEC.

**La centenària institució va sobreviure a la primera part del franquisme en un petit piset**

nària entitat, en la darrera part del llibre es plantegen els reptes de futur. Albert Balcells, un dels autors, va referir-se durant la presentació a la necessitat que l'Institut assumeixi que ja no ha de substituir la institució universitària, ja normalitzada i dedicada a la in-

L'acte va comptar amb la participació de Salvador Giner, president de l'IEC, i de tres representants de les diferents seccions: Josep Massot, de la Secció Històrico-Arqueològica; Oriol Casassas, de la de Ciències Biològiques; i Josep González-Agàpito, de la de Filosofia i Ciències Socials.

Oriol Casassas va comparar el llibre amb una simfonia clàssica per les quatre parts que el componen. El primer moviment de la simfonia tracta l'època fosca de l'IEC, quan va arrencar de nou en un pis de la Gran Via. D'aquells anys sobresurt un nom: Ramon Aramon. Deixeble de Pompeu Fabra i professor universitari depurat pel franquisme, Aramon va acumular càrrecs en aquesta etapa de repressió i va ser el

veritable dinamitzador de l'IEC. Al costat del seu esforç també cal comptar el finançament de la Benèfica Minerva, rere la qual hi havia Fèlix Millet i altres industrials catalans. En aquesta època es van reprendre els Estudis Universitaris Catalans i els cursos de llengua i literatura per a estrangers, pels quals van passar catalanòfils d'arreu.

El segon capítol abasta la segona part del franquisme. El 1962, l'IEC va abandonar la Gran Via i va passar al Palau Dalmau, que va compartir amb Omnium Cultural. La tercera part és la normalització democràtica. El 1982 es va tornar a la seu usurpada el 1939, l'actual, però fins al 1987 la Generalitat no li va resoldre el finançament. ■

## El Comentari

J.M. Hernández Ripoll



### Els murrís de la Virreina

La política és un joc complex que no entén d'amistats i fraternitats. S'aproximen les eleccions municipals i cal espavillar-se per fer campanya en tots els fronts possibles. I una de les millors maneres que existeixen és demostrar a l'opinió pública qui és el més ràpid. Al Palau de la Virreina, que és la seu de la regidoria de Cultura de l'Ajuntament, això ho tenen clar. Molt clar. I, sense fer gaire soroll, es van avançant als seus parents de partit de la Generalitat per recordar-nos que ells són els més ràpids d'aquesta banda del riu.

Parlem, per exemple, d'aquest Consell de Cultura que l'alcalde Jordi Hereu va presentar en societat el passat 20 de febrer. Sembla un calc del Consell de les Arts que prepara el departament del conseller Joan Manuel Tresserras, salvant les distàncies, esclar. Però mentre els de Generalitat redacten la llei i la debaten, al Palau de la Virreina tiren pel dret i constitueixen el

seu Consell de Cultura amb la diferència que no és un ens executiu, sinó solament consultiu, un detall que ja els ha suposat més d'una crítica.

Però no és reunint els savis de la tribu l'únic en què s'han avançat. Els de l'ICIC, i en concret una Eulàlia Blanco que sembla ratificada en el seu càrrec, van parlar amb el ministeri de Madrid per crear un consorci i solucionar el problema de les sales de concerts.

Van arribar a un acord, faltaria més, però quan van parlar amb l'Ajuntament per si volia formar-ne part, aquest els va informar que havia aprovat la concessió d'un milió d'euros per ajudar que els locals de concerts puguin insonoritzar les sales i evitar els problemes amb els veïnats.

A la Generalitat encara no s'han refet de l'ensurt. Un milió d'euros és una xifra que ells no poden assolir. Ja ho dèiem. No hi ha res com ser el més murri i avançar-se als rivals. Tots són vots.

## Radcliffe manté Harry Potter

El cinquè Harry Potter es podrà veure a Amèrica del Nord el juliol que ve

**Redacció**  
LONDRES

El jove actor britànic Daniel Radcliffe ha signat un contracte per interpretar el paper principal en els dos últims films de la saga Harry Potter. Radcliffe, que farà 18 anys l'estiu que ve, encarnarà el rol d'aprenent de mag sortit de la imaginació de la novel·lista J.K.

Rowling per sisena vegada. L'estrena dels films no s'ha precisat.

El cinquè Harry Potter, *Harry Potter i l'orde del Fènix*, es podrà veure a les sales d'Amèrica del Nord al juliol. La premsa de Hollywood va dir fa uns mesos que *Harry Potter i el misteri del príncep* s'estrenarà a finals de novembre del 2008 de cara a la temporada de Nadal.

Rowling ja ha avançat que la saga s'aturarà amb el setè tom, *Harry Potter and the Deathly Hallows*, que es posarà a la venda al juliol. ■

## El futur

**L'obra acaba amb un capítol dedicat als reptes**

Tot i que aquest segon i darrer volum sobre la història de l'IEC acaba el 1989, amb la renovació dels estatuts de l'ara cente-

vestigació de qualitat. A més, va plantejar la necessitat de coordinació interuniversitària i l'augment de les investigacions que prenguin com a marc els Països Catalans.

Oriol Casassas va fer somriure el públic en referir-se a Ferran Soldevila, de qui va dir

que si bé era un historiador monumental, no hauria de gaudir de la mateixa credibilitat com a memorialista per les àcides -i esbiaixades- crítiques que dedicava als companys, amb els quals discrepava precisament en qüestions relatives a l'IEC.

TRÁS BREVE DESCONCIERTO BREVE Y UN ANTES Y UN DESPUÉS LLEBA.

**LOS MODERNOS LO MEJOR**

Premio Especial FESTIVAL DE MADRID  
Premi DIEZ DE RADIO a la millor obra del 2004  
Premi ACE 2006 (Asociación Craxistas del Espectáculo de Buenos Aires)

**HOY ESTRENO**

DEL 07/03 AL 01/04  
20 ÚNICAS FUNCIONES

10 SEMANAS EN EL TOP TEN de La Guía del Ocio de BCN  
1 AÑO DE ÉXITO en el Teatro Mariposa de Buenos Aires  
4ª TEMPORADA en España

Club Capitol

# Artaud habla con Hitler en el Lliure y Oriol Broggi toma la Biblioteca de Catalunya

■ El Berliner Ensemble abre un ciclo de teatro internacional en la sala Fabià Puigserver con un monólogo protagonizado por Martin Wuttke y el Versus estrena una nueva entrega del T6

SANTIAGO FONDEVILA

BARCELONA. – Una alucinación de Artaud en un posible, que no probable, encuentro con Hitler (en el Lliure), un T6 de Jordi Silva, *La millor nit de la teva vida* (Versus Tea-

tre) y un trío de creaciones de Oriol Broggi (Biblioteca de Catalunya) irrumpen en una cartelera teatral más activa y diversa en las últimas semanas de lo que estas páginas, obviamente por motivos de falta de espacio, pueden recoger.

**EL GRAN MARTIN WUTTKE.** El Teatre Lliure abre esta noche un mes de teatro internacional con *Artaud es recorda de Hitler i del Romanische Café*, una producción del Berliner Ensemble con dirección de Paul Plamper e interpretación de Martin Wuttke. A Wuttke le podemos recordar por *Forever young*, excepcional espectáculo basado en *Dulce pájaro de juventud* y presentado en el Teatre Nacional de Catalunya con dirección de Frank Castorf y por *Los diez mandamientos*, de Christopher Martaler, que se vio en el Mercat de les Flors en el Grec 2005. Una obra de actor y un texto escrito por Tom Peuckert a partir de una misiva que el escritor dirigió al sanguinario dictador recordando un hipotético encuentro en el Romanische Café de Berlín, al que solían acudir en los años treinta artistas e intelectuales de la época. La carta en sí misma, que nunca salió del hospital psiquiátrico en el que Artaud estaba ingresado en 1943, rememora esa improbable conversación y tiene el tono delirante de quien pasaba de la lucidez a la confusión en un abrir y cerrar de ojos. Un Antonin Artaud encerrado en un cubil al que no llegan las palabras de los predicadores apocalípticos ni las de los encorbatados representantes de la burguesía que asisten al teatro. Un Artaud al que da vida Martin Wuttke, actor que sobre el escenario se convierte en un membrudo y eléctrico personaje. Surrealista al fin, Artaud trata con un Hitler mudo –qué lásti-



MONIKA RITTERSHAUS

El actor alemán Martin Wuttke, durante la representación

ma que no lo admitieran en la escuela de pintura – como podría hacerlo con Franco o Stalin: no sólo tenían en común ser dictadores sino los bigotes para disimular la sonrisa. Y habla, dice Wuttke, de varios temas que en conjunto se resumen en una ironía mayestática: “cómo salvar el mundo”.

*El monólogo de Martin Wuttke está basado en una carta auténtica que el escritor francés escribió en 1943 en un psiquiátrico*

**COMEDIA SEXUAL.** Jordi Silva saltó a la palestra teatral al ganar el premio Romea 2004 con *Ja en tinc trenta!*, una comedia que triunfó en el Condal gracias no tanto al texto como a la dirección de Àngel Llàcer. El T6 le encargó un nueva obra y así nació *La millor nit de la teva vida*.

Se trata de otra comedia, esta vez más carnal, sobre las relaciones de pareja. El protagonista es un jovenzuelo huérfano, abandonado por su novia, que cae en las redes eróticas de la ex amante de su padre, una mujer que deja en primaria a la Sharon Stone de *Instinto básico*, y que se convertirá en gigoló de alto standing. El autor probablemente quería explorar el mundo actual donde el hedonismo se impone a los sentimientos y viene a decirnos, con clarividencia de parvulario, que escoger es excluir.

**BAJO LA BÓVEDA MEDIEVAL.** Oriol Broggi ha convertido una nave de la Biblioteca en escenario teatral. Tenía que ser un fin de semana, pero lleva más de un año. Repone ahora la bellísima *Antígona*, con Clara Segura y Pep Cruz. Y el sábado, gran estreno doble con *Carter del rei*, adaptación de un cuento del popular Tagore, y *Rosita, història d'una florista*, un monólogo para todos los públicos interpretado por Rosa Gàrniz. Que siga. Sea.●

## ➤ suscriptores de LA VANGUARDIA

**ENTRADAS CON DESCUENTO** exclusivo para suscriptores

### ➤ Festival de Guitarra

Hasta el 31/5  
Descuento 20% Tel.Entrada

### ➤ Teatre Victòria

Grease  
Descuento 20% Taquilla

### ➤ Teatre Poliorama

El Mètode Grönholm  
Descuento 20% Taquilla

### ➤ X Schubertiada Auditori L'illa Winterthur

20/3  
Descuento 20% Punto Atención Club

### ➤ TNC (Sala Gran)

Don Gil de las Calzas Verdes  
Hasta el 18/3  
Descuento 20% Tel.Entrada

### ➤ Festival del Mil·lenni

Del 1/12 al 9/3  
Descuento 20% Tel.Entrada

### ➤ VIII Ciclo de Conciertos Promoconcert

Gospel, Jazz y mucho más  
Palau de la Música - L'Auditori  
Descuento 20% ServiCaixa

### ➤ Concerts a Barcelona Basilica Santa M<sup>a</sup> del Mar

Réquiem de Mozart  
14 y 16/3  
Descuento 25% ServiCaixa

### ➤ Teatre Ponent

Natura Morta  
10 y 11/3  
2x1 Taquilla

### ➤ Versus Teatre

La millor nit de la teva vida  
Hasta el 1/4  
2x1 Taquilla

### ➤ Casa Batlló

Hasta 30/4  
Descuento 20% Taquilla

### ➤ Cine Cinesa

Descuento Cine\* Taquilla

\* Descuento cine: precio del día del espectador de lunes a viernes excepto festivos.

Para acceder a las ofertas consulta [www.lavanguardia.es/club](http://www.lavanguardia.es/club) o la sección CLUB del QUEFEM?

Punto Atención Club: C/ Pelai, 3 Barcelona







**L'Auditori i la Generalitat porten els Concerts de l'OBC arreu de Catalunya**

## ACHÚCARRO INTERPRETA A GRIEG

El prestigios pianista Joaquin Achúcarro i l'Orquestra Simfònica de Barcelona i Nacional de Catalunya interpreten obres de Carnicer, Grieg i Rakhmàninov.

<b>7 març</b>	20h	<b>Tarragona</b> Palau Firal de Congressos
<b>8 març</b>	20h	<b>Lleida</b> Auditori Enric Granados
<b>9 març</b>	21h	<b>Girona</b> Auditori de Girona

Autoritat de Barcelona Institut de Cultura

Generalitat de Catalunya Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació

## BREVES

➤ Björk editará el 7 de mayo su disco 'Volta'

La cantante islandesa Björk publicará el 7 de mayo su nuevo disco, *Volta*. Editado por One Little Indian, incluirá diez temas nuevos escritos y producidos por la propia Björk. En el álbum han colaborado Antony Hegarty (Antony and The Johnsons) cantando en dos temas, y Timbaland (Jay Z, Missy Elliot) ha trabajado en las bases rítmicas de tres temas. También han participado Mark Bell (LFO), los baterías Brian Chippendale (Lightning Bolt) y Chris Corsano (Sonic Youth) o los africanos Toumani Diabate y Konono. – Efe

➤ La Sinfónica de São Paulo, en Barcelona

La Orquesta Sinfônica do Estado de São Paulo, la formación orquestal más reconocida de Brasil y una de las más destacadas de Latinoamérica, debuta hoy en Barcelona (Palau de la Música, 21 h), dentro del ciclo Palau 100, dirigida por su titular, John Neschling. El programa incluye obras de Silvestre Revueltas, Heitor Villa-Lobos, Respighi y Rachmaninov. – Redacción


➤ Segunda entrega de la historia del IEC

La reconstrucción del Institut d'Estudis Catalans (IEC) en los duros años de la inmediata posguerra es detallada en el segundo volumen de la *Història de l'Institut d'Estudis Catalans*, que dirige Albert Balcells y de la que son coautores Santiago Izquierdo y Enric Pujol. El volumen –que coeditan el IEC y la editorial Afers– fue presentado ayer en la sede de la academia catalana. En él se revisa la trayectoria del IEC desde la clandestinidad hasta 1989. – Redacción

➤ López Vázquez, Fotogramas Especial

José Luis López Vázquez recogió anoche el Fotograma de Plata Especial con el que se reconoce toda su carrera. En la gala de la 57.ª edición de los premios, Penélope Cruz y Juan Diego fueron reconocidos por los lectores e internautas de la revista como mejores actores del pasado año. – B.P.

¿ÉXTASIS MÍSTICO O CARNAL?



TERESA  
EL CUERPO DE CRISTO

UNA PELÍCULA DE RAY LORIGA

ESTRENO 9 MARZO

[www.teresalapelícula.com](http://www.teresalapelícula.com)



## **L'IEC recull l'època de 'pública clandestinitat' fins a la seva normalització en el segon volum de la seva Història**

Barcelona.- El segon volum de la Història de **l'Institut d'Estudis Catalans (IEC)**, publicat recentment, recull l'època de 'pública clandestinitat' d'aquesta institució que aquest any celebra els cent anys. L'obra va des del 1942 fins als temps actuals i ha estat dirigida per l'historiador Albert Balcells, expresident de la Secció Històrico-Arqueològica de l'institut.

## Un llibre sosté que l'Institut d'Estudis Catalans va ser un símbol en ple franquisme

DDEG, BARCELONA

L'historiador Miquel Coll i Alentorn, que va ser membre de **l'Institut d'Estudis Catalans (IEC)** i president del Parlament de Catalunya, resumeix en dues paraules, «pública clandestinitat», la reconstrucció pacient però decidida de l'**IEC** en plena dictadura franquista. També és en aquestes primeres dècades del nou règim polític imposat pels vencedors de la Guerra Civil que l'acadèmia de les ciències i les humanitats de les terres de llengua i cultura catalanes recreix i consolida el valor de «símbol de referència d'un país i una cultura».

Aquestes són algunes de les referències que es poden llegir en el segon volum de la Història de l'Institut d'Estudis Catalans. De 1942 als temps recents, dirigida per l'historiador Albert Balcells, expresident de la Secció Històrico-Arqueològica de l'**IEC**, i de la qual són coreactors els també historiadors Santiago Izquierdo (Barcelona, 1968) i Enric Pujol (Figueres, 1960).

L'obra, coeditada per l'**IEC** i l'Editorial Afers, de València, es va presentar ahir al vespre a la Sala Prat de la Riba de la seu de l'Institut, a Barcelona, pels membres de l'**IEC** Josep Massot, Oriol Casassas, Josep González-Agàpito i del mateix Albert Balcells.

L'edició de l'obra s'emmarca en el programa de celebracions del centenari de l'acadèmia nacional catalana. El segon volum de la Història abasta tres etapes, des de la represa -a la primeria de 1943- de les tasques de l'**IEC**, fins als temps recents, el 1989. El segon volum apareix cinc anys després del primer, que cobria del 1907 al 1942.

## **L'IEC recull l'època de 'pública clandestinitat' fins a la seva normalització en el segon volum de la seva Història**

Barcelona.- El segon volum de la Història de **l'Institut d'Estudis Catalans (IEC)**, publicat recentment, recull l'època de 'pública clandestinitat' d'aquesta institució que aquest any celebra els cent anys. L'obra va des del 1942 fins als temps actuals i ha estat dirigida per l'historiador Albert Balcells, expresident de la Secció Històrico-Arqueològica de l'institut.

L'historiador Miquel Coll i Alentorn, que va ser membre de **l'IEC** i president del Parlament de Catalunya, definia com a 'pública clandestinitat' la reconstrucció 'pacient' però 'decidida' de **l'IEC** en plena dictadura franquista. També és en aquestes primeres dècades del nou règim polític imposat pels vencedors de la Guerra Civil que l'acadèmia de les ciències i les humanitats de les terres de llengua i cultura catalanes consolida el valor de 'símbol de referència d'un país i una cultura'.

Aquestes són algunes de les referències que inclou el segon volum de la Història de **l'Institut d'Estudis Catalans**. De 1942 als temps recents', coreadactada pels historiadors Santiago Izquierdo (Barcelona, 1968) i Enric Pujol (Figueres, 1960), sota la direcció del també historiador Albert Balcells.

L'obra inclou l'època de clandestinitat de l'institut i explica com a poc a poc va poder tornar a la seva normalitat fins als dies d'avui. També destaca els principals projectes que va desenvolupar durant aquests anys.

Coeditat per l'IEC i l'Editorial Afers, de València, el nou volum s'ha presentat aquest vespre a la Sala Prat de la Riba de la seu de l'Institut, a Barcelona, pels membres de l'IEC Josep Massot, Oriol Casassas, Josep González-Agàpito i del mateix Albert Balcells. La sessió ha estat presidida per Salvador Giner, president de l'IEC. L'edició de l'obra

s'emmarca en el programa de celebracions del Centenari de l'acadèmia nacional catalana.

El segon volum de la Història de **I'IEC** es publica cinc anys després d'haver-se editat el primer, el 2002, que va cobrir des del 1907 —l'any de fundació de l'acadèmia catalana, per impuls de Prat de la Riba— fins al 1942. Aquest primer volum també va ser dirigit per Albert Balcells, amb la col·laboració d'Enric Pujol, i la coedició de l'IEC i l'Editorial Afers.

## La història de l'IEC, des de la clandestinitat del 1942

Història  
de l'Institut d'Estudis Catalans  
1919-1939

Afers, Afers  
Catarroja, Catalunya  
1919-1939



### Història de l'Institut d'Estudis Catalans

A. BALCELLS /

S. IZQUIERDO / E. PUJOL

Editorial Afers, Catarroja, Barcelona,  
2007 / 510 pàgines / 31 euros

Aquest volum és la continuació del primer de la *Història de l'Institut d'Estudis Catalans*, publicat el desembre del 2002. L'anterior estudiava les finalitats de l'obra i de l'organització de l'Institut fins a l'acabament de la Guerra Civil del 1936-1939. Es reprèn aquí el fil on se'l va deixar: la refundació de l'IEC, el maig del 1942, a casa de Josep Puig i Cadafalch per aquell grapat de membres supervivents que no havien estat obligats a exiliar-se.